

ČESKÉ PRÁVO

ČASOPIS SPOLKU NOTÁŘŮ ČESKOSLOVENSKÝCH.

ŘÍDÍ PROF. Dr. EM. SVOBODA S KRUHEM REDAKČNÍM.

VYCHÁZÍ KAŽDÝ MĚSÍC MIMO ČERVENEC A SRPEN. — REDAKCE A ADMINISTRACE V PRAZE-II. VÁCL. NÁM. 28. — PŘEDPLATNÉ ROČNĚ 40 K I S POŠTOVNÍ ZÁSILKOU — JEDNOTLIVÉ ČÍSLO 4 K.

ROČNÍK VII.

V PRAZE, V ŘÍJNU 1925.

ČÍSLO 5

Dr. FRANTIŠEK X. SALAMON, veřejný notář, Samorín.

Pätdesiatročné jubileum verejného notárstva na Slovensku.

Kodex verejnonotársky jako XXXV. čl. zák. z roku 1874 platný dosavad na Slovensku a v Podk. Rusi vstúpil v platnosť 1. srpna roku 1875 na základe ustanovenia zák. článku XXXV. z r. 1875 a tým deň 1. aug. r. 1925 bol sviatkom pätdesiatiletého právneho trvania verejnonotárskej inštitucie na Slovensku.

Pätdesiat rokov v živote právnych inštitucii neznamená dlhú dobu, ale vhodnú k tomu, aby bolo možno skonstatovať, posúdiť dostatočne jej význam, životaschopnosť a spôsoby vývoja.

Verejnonotárstvo bolo v starom Uhorsku produktom systému Bachovho, lebo uviedol ho v život cisarský patent zo dňa 7. febr. 1857. V Rakúsku už zákon zo dňa 21. mája r. 1855 založil inštitúciu verejného notárstva, ktorá v tej samej forme rozšírená bola na Halič, veľkovojevodstvo Krakovské, Bukovinu, »Uhorsko« a Horvatsko, Slavonsko, Sedmihrady a na vojvodinu Srbskú a Banát Temešský.

Na iudexcuriálnej konferencii, konanej dňa 15. febr. r. 1861 podľa § VIII., bolo prehlásené, že inštitúcia ver. notárov má byť zrušená, pretože opatrenia o autentických miestach činia domáce zákony a tie akož i znovu zriadené municipia sú povolané na konanie verejnonotárskych úkonov. V odôvodnení zvlášť motívov politického rázu sú obsažené; ako večný dôvod len toľko, že činnosť verejnonot. je príliš drahá, ďalej, že má obecnosť väčšiu dôveru v starých autentických miestach, ako v čiastočne súkromnú, čiastočne verejnú osobu zastupujúcich ver. notároch. — Znovu nastala právna kontinuita a staré autentické miesta: kapituly, konventy, mesta a župy mohly ďalej pokračovať vo svojich hodnoverných výkonoch.

I. sjazd uhorských právnikov v roku 1870 vo svojom zasadnutí sa zovrubne zaoberal s nútñosťou zriadenia verejnonotárstva. — Dľa návrhu by patrily do oború pôsobnosti verejnonotárstva, všetky úkony predbežných opatrení nutných na poli súkromného práva z dôvodu právnej bezpečnosti, jak i verejné listiny, ktorým sa má privlastňovať právna moc na exekúciu a na vloženie do pozemkovej knihy. Avšak I. sjazd právnikov len toľko vyriekol, že verejnonotárstvo jak od súdcovstva, tak od pravotárstva jako úplne oddelená, samostatná verejná ustanovizeň má byť zriadené, aby verejní notári vo svojej činnosti len zákonom boli podriadení a v oboru pô-

sobnosti spísané listiny, aby vládly verejnostinným rázom.

Na tomže stanovisku bol tiež II. sjazd právnikov, lebo nútená intervencia ver. notárov je — vraj — nezákonná a skoro do nevykonateľnosti bezúčelná, lebo ďalej štát nemá práva, ani príčiny verejnonotársku legalizáciu, jako slobodu občanov obmedzujúce sriadenie určiť, lebo v našej vlasti i bez tohoto môže byť obecná viera v majetkovej istote, a skutočne tiež II. sjazd právnikov si toto stanovisko osvojil, lebo individuálnej slobode na poli súkromného práva a najmä na poli smlúv čím širšie pole treba nechať.

Po takovýchto predpokladoch od L. Bogdána, pešfanského advokáta, na podklade francuského verejnonotárskeho radu vypracovanú predlohu upomínajúc, — podal Bálint Ökröss zákonný návrh, ktorý za dr. Paulera, ministra spravodlnosti, bol uzákonený r. 1874 v XXXV. zák. článku.

Tomuto 50 r. jubileum zasedá slovenský a podkarpatoruský verejnonotársky sbor.

So vstupom tohoto zákona do života veľké nádeje byly spojované od tehdaších právnikov. Videli v nom jednu z najhlavnejších kaucii právnej istoty, lebo po r. 1848 nastalo opakujúce sa menenie právneho rádu, právnú istotu veľmi podkopalo, zväčšilo počet sporov, rady pokutných pisárov a všeobecne bolo prianie, aby z toho nekludného stavu našli východisko. — Predtým civilný súdny rád, nato o organizácii súdcov znejúce zákony, pozdejšie advokátsky rád a verejnonotársky zákon slúžily tomuto cieľu a prisluhovanie spravodlnosti viedly na európske niveau.

Uhorský verejnonotársky poriadok pre spojitost s Rakúskom nemohol sa vymaniť vlyvov rakúsko-nemeckých a v hlavných rysoch bol postavený na jejích základoch. — Odchýlky len na poli kvalifikácie, ďalej v oboru pôsobnosti verejnonotárskych komôr a v rozšírení disciplinárnej právnej vrchnosti, teda len v autonomii sa ukazujú, jako i v rigorosnom chránení inkompatibility.

Zistené nedostatky v praxi priniesly verejnonotársku novellu v VII. zák. článku z r. 1886. — 30. § tohoto zákona stanoví, že vo všetkých pozostalostných veciach, ktoré patria do kompetencie [kráľ.] okresných súdov a sirotských vrchností, vedením pojednávania majú byť poverení verejní notári súdmi a sirotskými vrchnosťami. — Z toho sa vychádzalo, že existencia verejných notárov bude ležať na istejších podkladoch. Do teraz uply-

nulých 11 r. ukázalo, že pre agendu, padajúcu do oboru pôsobnosti verejných notárov, majetkový blahobyt verejných notárov zaistený není, lebo verejnosť so smluvami a záležitosťami neutieká sa k verejným notárom, ale k »obecným notárom«, a tam a u advokátov hľadá predchádzajúcu právnu ochranu. Pozostalostné veci chcely byť odškodným, ale i tento predpoklad priniesol sklamanie, lebo odteraz až do ustanovenia zák. čl. VII. z roku 1912 stále byly sťažnosti, že pozostalosti nezvýšily dostatočne agendu ver. notárov.

Dokial v starom Rakúsku zákon z 25. VI. 1871 stanovil činnosť verejných notárov ohľadom manželských smlúv atď. — dotiaľ v starom Uhorsku len v VII. zák. čl. z r. 1886. bolo stanovené. — Podľa §-ov 21, 22, 23 a 24 stanoví sa, že dokazovanie listinou môže sa diať len verejnototárskou listinou pri odovzdaní vena atď. — pri listinách medzi manželmi, alebo snúbencami vystavenými a proti tretím osobám a pri všetkých listinách, ktoré byly vystavené slepcami, hluchonemými, písaf, čítať nevedúcimi hluchými atď.; jako náležitosť platnosti bola stanovená verejnototárska listina pri manželských majetkových smluvách a v 22. §-u zovrubne popísaných prípadoch, ďalej dľa 23. §-u medzi manželmi a snúbencami vystavených všeobecných plnomocenstvách a taktiež pod bodom C, popísaných zvláštnych povereniach. § 24. predpisuje potrebu verejnototárskeho overenia pri zmenkových vyjadreniach, ktoré byly slepcami vystavené.

Týmto spôsobom rozšírený obor pôsobnosti verejného notárstva, ktorého pozostalostný obor pôsobnosti XVI. z. čl. z r. 1894 bol regulovaný, očakávanie skutočne splnil. — A teraz po 50 rokoch môžeme zistiť, že po vyrovaní v roku 1867 znovu ožilo prisluhovanie práva a predchádzajúca právna ochrana, co v týchto najdôležitejších činiteľoch našlo silnú baštu, lebo sbor verejnototársky účinne spolupôsobil v tom, aby hlavný účel ustanovizne: činnosť predchádzajúcu spory čím dokonalejšie vyvinul.

50ročné skúsenosti však ukazujú, že v tejto službe predchádzajúcej právnej ochrany obecnosť nevyhľadávalo a nezastávalo sa verejného notárstva na Slovensku a v Podkarp. Rusi v takej miere, v jakéj se očakávalo. — Ačkoľvek ver. notári všeobecnej dôvery požívali, smluvy a testamenty u advokátov a obec. notárov zostaly. — Obecní notári väčšinu svojích príjmov súkromnej praxi môžu ďakovať, ačkoľvek sú zadelení do hodnotných tried jako definitívni riadní úradníci.

Obecní notári fungujú mimo toho aj pri vymeraní dávky z prirastku na hodnotu, čo zabezpečuje pre nich väčšiu čiastku súkromnej praxe. — Proti pokutným písárom vynesene mierné ustanovenia a najmä nedostatočné prevádzanie týchto so strany vrchnosti sú dôležitou príčinou, že verejnototárstvo a advokátstvo nemôže na tomto poli zaujať úlohu, ktorá mu náleží. — (V Bratislave u pozemnej knihy 40% všetkých podaní pozemnoknižných pochádza od takýchto písárov.)

Verejnototárstvo jako pomocný orgán súdobníctva v pozostalostnom pokračovaní a prevedení iných sudcovských poverení sa úplne osvedčilo. Zák. čl. XVI, z r. 1894 dľa § 50 pozostalosti (král.) ver. notárom majú byť vydané. Umrtný zápis však a inventár vyhotovujú sa cestou obecného predstavenstva (teda znova

obecný notár!). Avšak podľa článku VIII. zákona 123/1923 na základe ministerského nariadenia menšie pozostalosti môžu byť vybavované aj sudcovským pomocným personálom, čo by na Slovensku a v Podkarpatskej Rusi pre ver. notárstvo znamenalo zákonné ohrožovanie hmotnej existencie tohoto sboru.

Ustanovenie § 55 verejnototárskeho poriadku dovoľuje verejným notárom v mene stránok k vrchnosti podania shotovíť, ktoré opatrenie zákon č. 277/1923 v to pozmenuje, že verejný notár z povolenia môže vyhotovovať podania na žiadosť strán k úradom a súdom, a to všeobecne v nesporných pokračovaniach, okrem toho môže súkromnoprávne listiny tvoriť, čo v 58 § ver. poriadku bolo zakázané.

Na takto rozšírený obor pôsobnosti však podstatne vplýva bod VII. zákona č. 123/1923, dľa ktorého legalizáciu tiež súdy môžu konať a to i vtedy, keď na sídle súdu je verejný notár. Podľa § 99. zák. čl. LIV. z roku 1912 okresný súd len na takom mieste mohol legalizovať riadne, kde nie je verejnototárske sídlo; na sídle verejného notariátu len vtedy, jestli verejný notár je neprítomný. Slovenským pomerom to v tej dobe úplne vyhovovalo. Ponevác sudcovská legalizácia je lacnejšia, lebo len kolkové výdaje znamená pre stranu — má prednosť pre verejnosť, ačkoľvek verejnototárskému záujmu odporuje. — Uplatnením legalizácie povinnej nůtnym sa ukazuje, aby verejnosť čo najvhodnejšie odpovedala zákonom stanovenej povinnosti. V konečnom výsledku však uplatnenie súdneho overenia priviedlo pozorovateľnému upevneniu súkromnej praxe obecných notárov, lebo súdny úradník, ktorý v obci exekúciu prevádza, vedľa toho môže pekne i funkciu verejného notára ohľadne legalizácie vykonávať. Zákon tento má byť hneď reformovaný, a to nie len v zájmu verejnototárskom, ale i advokátskom, aby ďalšie šírenie pokutného písárstva bolo zamedzené.

Povinné uhodnovrenie na Slovensku a v Podkarpatskej Rusi je už dva roky v platnosti a dosavadná praxa presvedčiv mohla i zastancov povinného overovania, že v dnešných komunikačných pomeroch, vedľa sudcovského a verejnototárskeho obvodného rozdelenia na Slovensku a v Podkarpatskej Rusi v dnešnej podobe narazí na jeho podržanie verejný záujem. Dr. Jozef Papp, bývalý tajomník budapeštianskej advokát. komory, teraz jej vážený predseda, r. 1911 prejavil, že kým nebude stanovená zásada, že len na podklade takej listiny je možno do pozemkovej knihy záznam uviesť, ktorú strany pred verejným notárom, alebo advokátskym verejným notárom uzavrely, alebo na základe takých súkromných listín, ktoré verejný notár, alebo verejnototársky-advokát legalizoval, — dotiaľ poriadok v našich pozemkových knihách nebude. — Ačkoľvek stav je ten istý, predsa prax ukazuje, že zavedením povinného overovania a s tým spojené útraty vyvolajú to, že smluvy v pozemnej knihe neprevedené hůfne sa dostanú do rúk právnikovi v praxi a konečne znebezpečuju istotu pozemných kníh.

Verejnototárstvo na Slovensku a v Podkarpát. Rusi je teraz v stavu nového zrodu. I predloha novelly verejnototárskeho poriadku, ktorá jednala o unifikácii historických zemi s našimi, po návrhu odborových kruhov sa tiskla do pozadia, aby dala miesto II. textu. I II. text návrhu javi sa rovněž in peius unifikazione. V dobe, keď

činnosť verejnototárskych komôr na Slovensku a v Podk. Rusi spolu s advokátskymi komorami bola suspendovaná podľa zák. 167/1920, neupomenul »správny výbor«, vládou postavený v čelo verejných notárov poukazovať na mezery v návrhoch zákona, zdôrazňovať výhody uhorského verejnotot. rádu a za príklad uviesť diela ver. not. rádu italského z r. 1913 na poli organizačnom, právnom a sociálnom.

Obor pôsobnosti verejných notárov je príúzký a čaká na rozšírenie. Je nútne, aby prevzala všetky tie úkony, ktoré sa vyskytujú v nespornom riadení, je treba rozšíriť ich obor pôsobnosti na zastupovanie strán, na všetky odvetvia inštitúcii správy a nesporného riadenia. Záhodne by bolo dať im právo zastupovať pred najvyšším správnym súdom vo finančných záležitostiach; v záujme verejnosti vyrovnáť kvalifikáciu verejnototársku s kvalifikáciou súdcov a pravotárov a trvať na dosavadnom právnom základe na Slovensku a v Podkarpatskej Rusi plotnom; — zvýšiť počet verejných notárov, učiniť ich prístupnejšími a zľavniť taxy verejnototárske za činnosti v prípadoch zákonom určených. I obvody sú nerovné! Na Slovensku pripada na 60.000 ľudí jeden verejný notár, avšak sú i také okresy na venkove, ktoré majú iba 25.000 obyvateľov! Bolo by záhodno učiniť predmetom úvahy vzhľadom na povinnú legalizáciu uskutočniť aspoň čiastočne inštitúciu advokátskoverejnototársku na Slovensku!

Teda pri novom verejnototárskom poriadku je potrebné mať na zreteli špeciálne slovenské pomery, lebo na Slovensku verejnototárstvo nie je ešte tak zavedené u obecnstva, jako v zemiach historických.

K 50 roč. histórii patrí konštatovanie toho, že politický prevrat z r. 1918 zo starých ver. notárov len 6% nechal bez zmeny na pôvodnom mieste jejích pôsobenia, na ktoré boli doživotne menovaní. 10% ver. notárskeho sboru preložením našlo svoje ďalšie zaistenie existencie, kým 84% čiastočne pozbavené úradu, čiastočne pre nepriaznivé preloženie bolo nútené zrieknuť sa svojho postavenia.

Zamenený nový ver. notársky sbor usiluje sa kráčať na kolaji predchodcov, udržať staré dobré meno ver. notárskeho sboru, udržať zasluženú všeobecnú vieru a naďalej byť skutočným právnym poradcom drobného ľudu.

Slovenský a podkarpatskoruský verejnototársky sbor v novom století vykáže istotne stupňovanú činnosť, v tom ho zadržuje, ba háti zrovna suspendovanie jeho autonómie. Jestli to bolo v roku 1920 odôvodnené, dnes keď je sbor verejnototársky celkom vymenený, už ztratil oprávnenosť na existenciu. Teraz na Slovensku a Podk. Rusi verejnototárska korporácia nemá žiadnej organizácie. — Preto súrne treba celý sbor organizovať pomocou »Spolku čl. ver. notárov«, ktorý aj doteraz dokázal, že je tak rečeno univerzálnym obhájom zájmov českoslov. verejných notárov. Súrne treba uskutočniť penzijný ústav verejných notárov, námestkov a kandidátov. Je špeciálnym požiadavkom Slovenska vychovávať dorast. (Dnes máme na Slov. asi 5 kandidátov.)

Ale to je len tak možné, keď zásluhy jedine v sboru alebo okolo sboru získané budú smerodajné a vymenovaním advokátov nebudú tak rečeno znemožňovať pokrok povoláných verejných notárov v budúcnosti (80% ver. notárov na Slov. menovaných bolo advokátom, iba 2 námestníci boli menovaní z ver. notárov po prevrate.) Keby sa tento zjav stal systémom, mládež, ktorá chová v sebe veľký entuziasmus k tomu povolaniu, sa priamo odstrašuje od verejného notárstva. Treba rázne pokračovať v začatom boji o zrušenie súkromnej práce obecných a obvodných notárov, aby existencia ver. notárov na venkove bola pevne zaistená.

Jestli zreteľom na to všetko sa uskutoční unifikovaný verejnototársky rád, môžeme dúfať, že dosiahneme tu všeobecnú dôveru a niveau, čo je pýchou verejnototárskeho sboru v histor. zemiach a taký pevný majetkový základ, bez ktorého pokroku niet.

† JUDr Antonín Mokrý.

Nemine roku, aby náš stav a zejména notárska komora Pražská nemusely želeťi ztráty osvědčených pracovníků, pamětníků našeho dlouhého a úporného usilování o naše lepší příští.

Dne 18. září t. r. opustil nás opět jeden z nejstarších milých druhů v práci stavovské — Dr. Antonín Mokrý.

Narozen 31. května 1855 ve Vodňanech, věnoval se po absolvovaném gymnasiu v Českých Budějovicích studiu věd právních a státních na universitě vídeňské, kdež byl dne 3. listopadu 1880 promován na doktora.

Vždy vážný, rozmyslný a klidný při každém svém počinu, byl jako předurčen pro stav notárský. Jmenován v r. 1890 notářem pro Hlinsko, přeložen byl r. 1898 do Jilemnice a r. 1912 na Král. Vinohrady.

Zvolenému povolání oddal se celou duší, stal se vzorem řádného notáře a získal si přízeň a náklonnost veškerého obecnstva, kde působil.

Hluboké své vědění nestavěl na obdiv, jakož vůbec nemiloval veřejnosti. Žil tiše, v ústraní, pro rodinu a své povolání, jemuž věnoval přebytečnou energii, účastně se činně práce stavovské.

V uznání této blahodárné činnosti zvolen byl dne 30. prosince 1913 za člena notárské komory Pražské, jímž zůstal až do své smrti, byv v době od 30. března 1923 do 7. února 1924 zvolen jejím vicepresidentem, kteréžto čestné funkce vzdal se sám s ohledem na otřesené zdraví. Byl dále členem Ústředního výboru našeho Spolku a přísedícím disciplinárního senátu Nejvyššího soudu, což jest důkazem, jak veliké vážnosti těšil se v kruzích notárských. Pro svou znalost vědeckou zvolen za člena zkušební komise pro státní zkoušky judičielní jakož i pro zkoušky notárské a povolán byl za člena komise pro reformu občanského zákoníka.

Byl též literárně činným, tak zejména uveřejnil v Právniku r. 1886 »Příspěvek k opravě knihovního zákona«, jež citoval též Randa ve svém »Vlastnictví«. V Zeitschrift für Notariat und freiwillige Gerichtsbarkeit 1913 uveřejnil článek »Zur Reform des Strassenabtrennungsgesetzes«, který uveřejněn byl též v Právniku. Do Českého Práva pak přispěl r. 1920 pojednáním o Š: